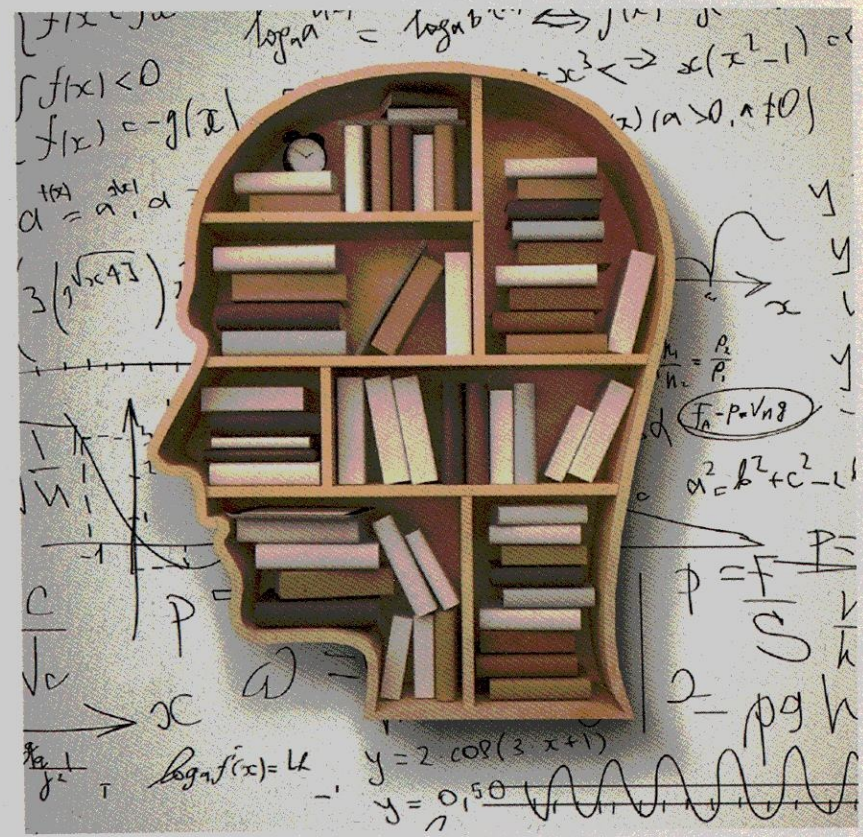
Psihologie

Volum coordonat de

Ştefan Boncu şi Ciprian Ceobanu

PSIHOSOCIOLOGIE ŞCOLARĂ

Collegium

POLIROM

I 25808

Volum coordonat de

Ştefan Boncu şi Ciprian Ceobanu

PSIHOSOCIOLOGIE ŞCOLARĂ

Prefaţă de Constantin Cucoş

C-286203Q

286203
UNIVERSITATEA
"DUNĂREA DE JOS" GALAŢI
BIBLIOTECA 2

POLIROM
2013

Cuprins

Prezentarea autorilor 13
Prefață (Constantin Cucoș) 17

Partea I
ELEVUL ȘI DINAMICILE LUI COGNITIVE

Capitolul 1. Metacogniția (*Andrei Holman*) 23
1.1. Cunoștințele metacognitive 24
1.2. Monitorizarea progresului în sarcină 25
1.2.1. Tehnici de creștere a acurateței monitorizării metacognitive 27
1.2.2. Monitorizarea metacognitivă și fluența cognitivă 28
1.3. Strategiile de control al activității 30
Bibliografie 31

Capitolul 2. Setări mentale în educație (*Cătălin Dîrțu*) 33
2.1. Automatismele, suportul absolut necesar al activității conștiente 34
2.2. Ce sunt teoriile implicite și/sau setările mentale 35
2.3. Teoriile implicite de personalitate și cunoașterea celuilalt 36
2.4. Setări mentale legate de inteligență și supradotare 38
2.5. Importanța teoriilor implicite în activitatea de învățare 39
Bibliografie 41

Capitolul 3. Conceptul de sine academic (*Irina Crumpei*) 42
3.1. Constatări inițiale asupra conceptului de sine 42
3.1.1. Construct multidimensional 43
3.1.2. Structură ierarhică dinamică 43
3.1.3. Construct descriptiv și evaluativ 43
3.1.4. Construct diferențiabil de alte constructe 43
3.2. Delimitarea conceptului de sine academic 44
3.3. Efectul „peștelui mare în lacul mic" 44
3.4. Efectul gloriei reflectate 45
3.5. Genul, vârsta și conceptul de sine academic 46
3.6. Conceptul de sine academic și performanța academică 47
3.6.1. Modelul creșterii personale 47
3.6.2. Modelul dezvoltării abilităților 48
3.6.3. Modelul efectelor reciproce 48
3.6.4. Efecte de mediere în modelul cauzal 49
Bibliografie 50

Capitolul 4. Efectul Mozart (*Andreea Negruți*) 54
4.1. Performanța spațio-temporală și originile efectului Mozart 54
4.2. Efectul Mozart – între validitate și legendă științifică 56
4.3. Explicațiile efectului Mozart 57
4.4. Replicabilitatea efectului Mozart 59
4.5. Critici aduse efectului Mozart 60
4.6. Beneficii și riscuri în sfera educației 61
Bibliografie 62

Partea a II-a
INTERACȚIUNI ȘI COGNIȚIE

Capitolul 5. Reprezentările sociale și câmpul educației (*Jean-Marie Seca*) 67
5.1. Câmpul educației 67
5.2. Reprezentările sociale: replicări iterative și creative ale cunoștințelor organizaționale și grupale 69
5.3. Organizarea spațiului de învățare și alte obiecte ale reprezentărilor sociale legate de educație 71
5.3.1. Spațiile și tipul de învățare 71
5.3.2. Culturi populare și efecte de segregare 73
5.3.3. Inteligența ca fenomen social și intervenția în organizația educativă 74
Bibliografie 75

Capitolul 6. Marcajul social și conflictul sociocognitiv (*Mihaela Boza*) 78
6.1. Teoria neopiagetiană și cunoașterea socială 78
6.2. Interacțiunea socială și dezvoltarea cognitivă 80
6.3. Marcajul social și conflictul sociocognitiv 80
6.4. Teoria lui Vîgotski și cunoașterea socială 81
6.4.1. Zona de dezvoltare proximală 82
6.5. Adulții ca îndrumători 82
6.5.1. Eșafodajul 83
6.5.2. Adulții ca îndrumători în contexte din viața reală 84
6.6. Colegii ca îndrumători 84
6.6.1. Colegii îndrumători și contextul social 85
6.7. Unele limitări ale beneficiilor partenerilor, îndrumătorilor și echipelor 85
6.7.1. Variabilități în relațiile interpersonale 85
6.7.2. Statut și parteneriat 86
6.8. Procese multiple ale interacțiunii sociale 88
6.8.1. Conflict, complementaritate și omisiuni în perspectivele neopiagetiene și vîgotskiene 89
Bibliografie 90

Capitolul 7. Emoția și cogniția în școală: influențele stărilor emoționale asupra proceselor cognitive în context educațional (*Andrei Holman*) 93
7.1. Atenția 93
7.2. Memoria 94
7.3. Evaluarea 95

7.4. Raţionamentul ... 97
7.5. Implicarea în sarcină ... 98
Bibliografie ... 102

Capitolul 8. Perspective interculturale asupra învăţării (*Andrei-Lucian Marian*) ... 103
8.1. Abordări diferite ale învăţării interculturale ... 104
8.2. Principii ale învăţării interculturale ... 105
8.3. Învăţarea pe baza diferenţelor culturale ... 106
8.4. Procesul învăţării interculturale ... 107
8.5. Învăţarea interculturală experienţială ... 110
Bibliografie ... 111

Partea a III-a

RESORTURI MOTIVAŢIONALE ALE ÎNVĂŢĂRII

Capitolul 9. Motivaţia şi autodeterminarea în şcoală (*Dorin Nastas*) ... 115
9.1. Ce este motivaţia? ... 116
9.2. Perspectiva autodeterminării ... 116
9.3. Premisa fundamentală a teoriei ... 117
9.4. Nevoile psihologice fundamentale ... 117
9.5. Motivaţia intrinsecă şi motivaţia extrinsecă ... 118
9.6. Impactul recompensei asupra motivaţiei intrinsece ... 119
9.6.1. Primele studii pe adulţi: recompense tangibile *vs* recompense verbale ... 119
9.6.2. Primele cercetări pe copii: recompense contingente *vs* recompense neaşteptate ... 123
9.6.3. De ce recompensele externe scad motivaţia internă? ... 124
9.6.4. Cum folosim recompensele? ... 125
9.7. Interiorizarea motivaţiei extrinsece şi formele reglării motivaţionale ... 125
9.8. Stilul de motivare al profesorilor şi părinţilor ... 127
9.8.1. Cum sunt şi ce fac „controlorii"? ... 127
9.8.2. Cum sunt şi ce fac „facilitatorii"? ... 128
Bibliografie ... 130

Capitolul 10. Succesul şi eşecul în educaţie (*Liliana Stan*) ... 131
10.1. Succesul şi eşecul în activitatea umană ... 131
10.2. Succesul şi eşecul în activitatea educativă actuală ... 132
10.3. Succesul elevului. Formele eşecului şcolar ... 134
10.4. Definirea succesului şi eşecului şcolar ... 136
10.5. Determinanţii instituirii succesului şi eşecului şcolar ... 137
Bibliografie ... 140

Capitolul 11. Implicaţii ale percepţiilor privind eficienţa personală în autoreglarea învăţării la elevi (*Versavia Curelaru*) ... 142
11.1. Personalitatea în contextul teoriei sociocognitive ... 143
11.2. Teoria eficienţei personale ... 144
11.3. Impactul teoriei eficienţei personale în domeniul educaţional ... 145
11.3.1. Structura multidimensională a eficienţei personale a elevilor ... 146
11.3.2. Implicaţii ale percepţiilor eficienţei personale în dezvoltarea competenţelor cognitive ale elevilor ... 147

11.4. Autoreglarea învăţării şcolare prin mecanismele eficienţei personale 152
11.4.1. Consideraţii generale 152
11.4.2. Modelul cognitivist al autoreglării 152
11.4.3. Locul sinelui în cadrul modelului cognitivist al autoreglării 153
11.4.4. Modelul sociocognitiv al autoreglării 154
Bibliografie 156

Capitolul 12. Delăsarea în şcoală (*Ştefan Boncu*) 159
12.1. Amânare şi disconfort subiectiv 159
12.2. Cauzele delăsării 162
12.3. Performanţele slabe şi alte consecinţe negative 163
12.4. Libertatea şi energia tinerilor studioşi 164
12.5. Obligaţiile şcolare amânate 166
Bibliografie 169

Capitolul 13. Ameninţarea stereotipului în context şcolar (*Octavian Onici*) 171
13.1. Geneza studierii ameninţării stereotipului 171
13.2. Cine este vulnerabil şi ce anume este afectat de ameninţarea stereotipului? 172
13.2.1. Genul şi rasa în mediul şcolar 174
13.3. Strategii şi mecanisme defensive 175
13.3.1. Devalorizarea şi lipsa de angajare în sarcină 175
13.3.2. Autohandicaparea 176
13.3.3. Slaba identificare socială 176
13.4. Cum se pot preveni sau combate efectele ameninţării stereotipului? 177
13.4.1. O altă viziune asupra sarcinii 178
13.4.2. Conştientizarea transformării 179
13.4.3. Altă optică asupra sinelui 179
Bibliografie 181

Partea a IV-a

INTERACŢIUNI ÎN CLASĂ

Capitolul 14. O perspectivă psihosocială asupra relaţiilor dintre profesori şi elevi (*Ciprian Ceobanu*) 185
14.1. O perspectivă clasică asupra studiului relaţiilor profesor-elev 185
14.2. Principii generale de analiză a relaţiilor adult-copil 188
14.2.1. O perspectivă holistică şi integratoare 188
14.2.2. Relaţii reciproce şi funcţionale între părţile componente şi întreg 189
14.2.3. Motivare şi schimbare 189
14.2.4. Competenţa văzută ca o calitate repartizată 190
14.2.5. Importanţa relaţiilor în dezvoltarea umană 190
14.3. Un model pentru studierea relaţiilor profesor-elev 191
14.3.1. Trăsăturile individuale în cadrul relaţiei profesor-elev 192
14.3.2. Procese de schimb al informaţiei: comunicarea dintre profesor şi elev 193
14.3.3. Influenţele externe 193
Bibliografie 195

Capitolul 15. Agresivitatea în mediul şcolar (*Corneliu Havârneanu*) 197
15.1. Definirea conceptelor 197
15.2. Teoriile agresivităţii 197
15.3. Modelul general al agresivităţii 200
15.4. Schimbarea paradigmei teoretice 203
15.5. Aspecte ale violenţei în şcoală 205
Bibliografie 206

Capitolul 16. Didactogenia – concept şi evoluţie (*Florin A. Sava*) 208
16.1. Particularităţile studierii didactogeniei 209
16.2. Concepte fundamentale asociate didactogeniei 209
16.2.1. Comportamentul inadecvat 210
16.2.2. Didactogenia 210
16.2.3. Termeni apropiaţi conceptului de didactogenie 211
16.2.4. Frecvenţa de apariţie a didactogeniilor 212
16.3. Factori declanşatori ai didactogeniei şi consecinţe asupra elevilor 212
16.3.1. Stilul pedagogic şi personalitatea cadrului didactic 213
16.3.2. Distanţarea psihologică 214
16.3.3. Manipularea greşită a autorităţii 215
16.3.4. Ideologia de controlare a elevilor 215
16.3.5. Sindromul de epuizare (*burnout*) 216
16.3.6. Contextul organizaţional 216
16.4. Lipsa cunoştinţelor de management al clasei de elevi 217
16.4.1. Metode de disciplinare a elevilor 217
Bibliografie 218

Capitolul 17. Fenomenul „favoritul profesorului" (*Cătălin Dîrţu*) 221
17.1. Procesul educaţional şi fenomenul „favoritul profesorului" între obiectivitate şi subiectivitate 222
17.2. Specific 222
17.3. Bazele evoluţioniste 223
17.4. Aspecte negative şi pozitive 225
17.5. Relaţia cu procese şi fenomene conexe 227
Bibliografie 228

Capitolul 18. Comunicarea nonverbală în clasă (*Marian Panainte*) 230
18.1. Ce este comunicarea nonverbală? 230
18.2. Rolul comunicării nonverbale în clasă 231
18.3. Comportamentul nonverbal de apropiere (*immediacy*) 233
18.3.1. Comportamentul nonverbal de apropiere şi performanţa şcolară 234
18.3.2. Comportamentul nonverbal de apropiere şi motivaţia 235
18.3.3. Alte studii legate de comportamentul nonverbal al profesorilor 236
18.4. Rolul expectanţelor profesorilor. „Efectul Pygmalion" în clasă 237
18.5. Influenţa comunicării nonverbale a elevilor 238
Bibliografie 240

Partea a V-a

CADRUL GRUPAL

Capitolul 19. Influenţa socială şi mizele ei în mediul şcolar (*Dorina Sălăvăstru*) 245
19.1. Formarea normelor de grup. Implicaţii educaţionale.....246
19.2. Conformismul în clasa de elevi.....249
19.3. Influenţa minoritară.....253
Bibliografie.....255

Capitolul 20. Metoda sociometrică în studiul clasei de elevi (*Camelia Soponaru, Cătălina Tincu*).....256
20.1. Introducere.....256
20.2. Ce este sociometria?.....257
20.3. Culegerea datelor prin administrarea testului sociometric.....258
20.4. Analiza şi prelucrarea datelor.....260
20.5. Interpretarea rezultatelor.....263
20.6. Limite în utilizarea metodei sociometrice.....265
Bibliografie.....267

Capitolul 21. Talentul în leadership la elevi şi tineri (*Adrian Vicenţiu Labăr*).....269
21.1. Delimitări conceptuale: talent, supradotare, leadership.....269
21.2. Teorii şi modele ale talentului valorizate din perspectiva leadershipului.....270
21.2.1. Modelul WICS al supradotării în leadership.....271
21.2.2. Modelul inteligenţei emoţionale în leadership.....273
21.2.3. Modelul triadic al dotării superioare.....273
21.2.4. Modelul multifactorial.....274
21.3. Trăsăturile psihocomportamentale ale liderului.....275
21.3.1. Abilităţile cognitive.....275
21.3.2. Personalitatea.....276
21.3.3. Motivaţia.....276
21.3.4. Inteligenţa socială şi inteligenţa emoţională.....277
21.3.5. Abilitatea liderului de a rezolva probleme şi expertiza.....278
21.4. Metodologii şi instrumente de identificare a liderilor.....278
21.4.1. Observarea comportamentului în sarcini de grup sau grupuri de discuţii fără conducător.....279
21.4.2. Chestionare de evaluare a abilităţilor de leadership pentru elevi normal şi înalt abilitaţi.....279
21.5. Activităţi destinate dezvoltării abilităţilor de leadership la elevi şi tineri.....280
Bibliografie.....282

Capitolul 22. Cooperarea şi competiţia în clasă (*Mariana Momanu, Ştefan Boncu*)...285
22.1. Competiţia.....285
22.2. Avantajele cooperării.....287
22.3. Metode de cooperare.....289
22.4. Dovezi experimentale.....291
Bibliografie.....294

Capitolul 23. Omogenitate şi eterogenitate în alcătuirea claselor (*Ana-Maria Ţepordei, Ştefan Boncu*) 295
23.1. Compoziţia şcolii 295
23.2. Evoluţia grupării omogene a elevilor 297
23.3. Justificarea omogenităţii 299
23.4. Neajunsuri şi limite 302
Bibliografie 304

Partea a VI-a

ŞCOALA ÎN CONTEXT SOCIAL

Capitolul 24. Şcoala ca organizaţie (*Daniela Victoria Zaharia*) 309
24.1. Un model al eficienţei educaţionale 309
24.2. Perspective teoretice în studiul organizaţiilor 310
24.2.1. Scurt istoric al abordărilor teoretice în studiul organizaţiilor 311
24.3. Un model al şcolii ca organizaţie 312
24.4. Cultura organizaţională în şcoli 314
24.4.1. De ce este importantă cultura organizaţională? 315
24.4.2. Dezvoltarea unei culturi organizaţionale puternice 315
24.4.3. O tipologie a culturilor organizaţionale 316
24.5. Stilul de leadership 317
Bibliografie 319

Capitolul 25. Ideologia masculină în educaţie (*Tudor-Ştefan Rotaru*) 321
25.1. Ce este masculinitatea? 321
25.2. Masculinitatea hegemonică 323
25.3. Prezenţa ideologiei masculine în şcoală 326
25.4. Strategii educaţionale în cazul băieţilor 331
Bibliografie 334

Capitolul 26. Telefonul mobil, copiii şi şcoala (*Ciprian Ceobanu*) 336
26.1. De ce atracţia pentru telefonul mobil? 336
26.2. Rolul telefonului mobil în construcţia identităţii sociale a copiilor şi adolescenţilor 338
26.3. Utilizarea telefonului mobil în şcoală 340
26.4. Aspecte psihopedagogice privind prezenţa telefonului mobil în contextul educaţional 342
Bibliografie 345

Capitolul 27. Mediul fizic al şcolii (*Andrei Holman*) 348
27.1. Clădirea 348
27.1.1. Mărimea spaţiilor 348
27.1.2. Planul arhitectural 350
27.1.3. Vechimea şi starea de întreţinere 350
27.1.4. Factori de agresivitate şi vandalism 351
27.2. Zgomotul 352
27.3. Densitatea socială 353
27.4. Lumina şi culorile 355
27.5. Climatul 356
Bibliografie 358

Partea a VII-a

INTERVENŢII ÎN CÂMPUL EDUCAŢIONAL

Capitolul 28. Abordarea narativă în educaţie (*Ovidiu Gavrilovici*) 363
28.1. Povestea autobiografică şi externalizarea problemei 364
28.2. Demersul narativ 366
28.3. Aplicaţii narative în relaţia cu elevul 366
28.4. Aplicaţii narative cu întreaga clasă 368
28.5. Aplicaţii narative în şcoală 369
Bibliografie 370

Capitolul 29. Trainingul intercultural în psihologia şcolară (*Andrei-Lucian Marian*) 372
29.1. Trainingul intercultural, accepţiuni prevalente 372
29.2. Contextul psihosocial şi educaţional al trainingului intercultural 374
29.3. Proiectarea trainingului intercultural 376
29.3.1. Modelul lui Brislin şi Yoshida 376
29.3.2. Trainingul intercultural fundamentat de teoria managementului anxietăţii/nesiguranţei 378
Bibliografie 381